

VELDWIJZER

Holtingerveld in de lift

In dit nummer

- Projecten
Holtingerveld: stand van zaken
- Nieuwe fase herstel
Vledder Aa
- Ommetje Kraloo
- Invasieve exoten
- Fietspaden
Dwingelderveld opgeknapt
- Sporkelwark

Het Holtingerveld is een van de belangrijkste Natura 2000-gebieden in Drenthe, met veel bijzondere planten- en diersoorten en natuurtypen. Zoals in alle Natura 2000-gebieden zijn er doelen vastgelegd om die bijzondere natuur te behouden en te versterken. In het beheerplan voor het gebied staan de maatregelen die daarvoor moeten worden uitgevoerd. In de afgelopen jaren zijn er al verscheidene uitgevoerd; Veldwijzer deed er verslag van. Op dit moment zijn weer een paar grote projecten in uitvoering of in voorbereiding. Die betreffen de Meerkamp, de Hunebedweg en de Ootmaanlanden. In dit artikel geven we u de stand van zaken.

Meerkamp: herstel van heischraal grasland

Het meest bijzondere natuurtipe van het Holtingerveld is wel het heischraal grasland. Dat komt hier nog op een paar plekken voor, waaronder de Grote Startbaan en de Havelterberg. Het heischraal grasland op de berg is zelfs nog steeds het beste voorbeeld van dit type natuur in Nederland. Landelijk is afgesproken om de inmiddels piepkleine oppervlakte heischraal grasland uit te breiden. Het is de bedoeling dat het Holtingerveld daaraan bijdraagt. Een van de plekken waar kansen liggen om nieuw bloemrijk heischraal grasland te ontwikkelen is het gebied tussen de Grote Startbaan en de Havelterberg, dat bekend staat als de Meerkamp.

Op zijn kop gezet

Voor de Tweede Wereldoorlog lag hier een licht golvende heide en een oud akkercomplex, de eigenlijke Meerkamp. In de oorlog hebben de Duitsers het hele gebied op zijn kop gezet. Er verschenen brede rolbanen, hangars en de vliegstrip die we nu kennen als de Grote Startbaan. De geallieerden hebben honderden bommen op het vliegveld laten vallen. De vele bomkraters zijn daarvan de getuigen. Na de oorlog is het gebied in gebruik genomen voor landbouw. Een deel is de afgelopen decennia aangekocht en wordt tegenwoordig beheerd door Staatsbosbeheer. Het overblijvende deel, ongeveer 36 hectare, is inmiddels door de provincie Drenthe aangekocht om te worden ingericht als natuurgebied. Hoofdoel is het creëren van bloemrijke natuur, met heischraal grasland als belangrijkste natuurtipe.

Akkers komen terug

Het is niet de bedoeling om het gebied nogmaals op zijn kop te zetten. De diverse tijdslagen blijven zichtbaar of worden dat weer. De structuur van de wegen en percelen, ontstaan in de Tweede Wereldoorlog, blijft grotendeels intact. Daarnaast is het plan om het oude akkercomplex van de Meerkamp weer zichtbaar te maken. Dat heeft twee

voordelen. Ten eerste komt er zo iets terug uit de tijd van voor de oorlog. Ten tweede is de combinatie van bloemrijk grasland met akkers goed voor de biodiversiteit, vooral voor vogels, bijen en hommels.

Onderzoeksbureau B-Ware heeft de beste locaties voor de ontwikkeling van heischraal grasland in kaart gebracht en aangegeven waar de fosfaatverzadigde bodem moet worden afgeschraapt om er bloemrijke natuur te kunnen ontwikkelen. Het is echter beslist niet de bedoeling om op grote schaal grond af te graven. Dat zou het archeologische waardevolle bodemarchief aantasten; bovendien is het ook niet helemaal veilig vanwege de mogelijke munitieresten in de bodem.

Verder werkt Staatsbosbeheer aan een plan om de Meerkamp beter te verbinden met de natuur op de Havelterberg zelf. Daarvoor kan het tussenliggende bos hier en daar wat opener worden gemaakt zodat er een aantrekkelijk parklandschap ontstaat. Via dat tussengebied kunnen vlinders, bijen en zaden makkelijker het nieuwe natuurgebied bereiken.

Andere facetten

De ontwikkeling van natuur is de hoofdpoging, maar andere facetten zoals cultuurhistorie, archeologie en recreatie spelen ook een rol in de plannen. Het is zeker de bedoeling dat wandelaars in de toekomst kunnen genieten van het nieuw ingerichte gebied. Wandelpaden moeten goed aansluiten bij de bestaande structuur. Bovendien streven provincie en beheerders naar een goede scheiding van de verschillende bezoekersstromen, zoals fietsers, wandelaars en ruiters. Dan loopt niemand elkaar in de weg. Prolander stelt momenteel een inrichtingsplan op. In juni worden de ideeën gedeeld met omwonenden tijdens een speciale excursie. De bedoeling is dat het definitieve inrichtingsplan eind 2022 klaar is en dat de uitvoering in 2023 start.

Hunebedweg 2.0

De Hunebedweg voert vanaf de Van Helomaweg (de N353) naar een van de oefengebieden van Defensie in het Holtingerveld en naar het Hunehuis van het NIVON. De weg loopt vlak langs de twee hunebedden aan de voet van de Havelterberg. Tot een aantal jaren geleden stonden daar nog veel auto's van bezoekers geparkeerd; niet echt een beeld dat bij deze grafmonumenten past. Door een gemeentelijk verkeersbesluit is de weg afgesloten voor gemotoriseerd verkeer, behalve voor bezoekers van het Hunehuis. Daardoor is de omgeving van de hunebedden aantrekkelijker geworden. Wat overbleef was een brede asfaltweg die niet paste in dit prachtige heidellandschap.

Fietsstraat

Personeel van Defensie gebruikt de weg niet meer om met grote voertuigen naar het oefengebied te rijden. Dat bood de kans om een deel van het asfalt op te ruimen en de weg te versmallen tot 2,5 meter. Eind vorig jaar is Staatsbosbeheer daarmee gestart. Het overblijvende deel van de verharding heeft de functie van fietsstraat gekregen. Auto's van bezoekers van het Hunehuis mogen er overheen, maar zijn hier te gast. Waar het asfalt is weggehaald is zand aangebracht. Deze strook zal er in de toekomst door begroeiing natuurlijker uit komen te zien. De fietsstraat heeft een zandkleurige deklaag gekregen waardoor hij ook beter in het landschap past.

FOTO: ALBERT HENCKEL

Facelift voor omgeving hunebedden

In de loop der jaren is er rond de hunebedden van alles neergezet, zoals fietshekken, borden, hekwerken en betonnen palen. Staatsbosbeheer haalt deze nu zo veel mogelijk weg, zodat de hunebedden weer beter tot hun recht komen. Het blijven imposante grafkelders, monumenten uit een ver verleden waar we respectvol mee om moeten gaan.

Ootmaanlanden worden klimaatbuffer

Het gebied Ootmaanlanden, met in het kielzog ook het Koningsschut (buiten het Holtingerveld), verandert de komende jaren. Hier realiseren provincie, waterschap en Natuurmonumenten een robuuste klimaatbuffer en versterken ze de natuur en de recreatieve en cultuurhistorische waarden. Op dit moment legt Prolander de laatste hand aan het definitieve inrichtingsplan.

Om Meppel te beschermen voor wateroverlast bij extreem veel regen, moet er 400.000 kubieke meter water geborgen worden. Om de Ootmaanlanden hiervoor in te kunnen zetten wordt straks water van de Oude Vaart via de Drentse

Hoofdvaart naar het gebied geleid. De totale bergingsopgave wordt verdeeld over de Ootmaanlanden en het Koningsschut.

De verwachting is dat de noodberging gemiddeld eenmaal in de 25 jaar wordt gebruikt. Dan staat het gebied ongeveer een week grotendeels onder water. Een aannemer gaat speciale voorzieningen aanleggen om het water snel in en uit te laten. Er komt een centrale slenk en waar nodig komen er kades om het gebied die variëren in hoogte, maar het mooie uitzicht niet beperken. De nieuwe inrichting draagt ook bij aan het bestrijden van de verdroging van het Holtingerveld. Doordat er in de Ootmaanlanden meer water wordt vastgehouden, kan de oorspronkelijke situatie met kwel in dit gebied zich enigszins herstellen. Dat is gunstig voor kenmerkende planten en dieren van het Holtingerveld. Ecologen verwachten dat er bloemrijke hooilanden in het gebied zullen ontstaan doordat het er een stuk vochtiger wordt. Verder krijgen de karakteristieke elzensingels een opknopbeurt en verschijnen er nieuwe poelen voor de kamsalamander.

In de zomer van 2022 is het bestek klaar. Eind 2022 kan de uitvoering starten.

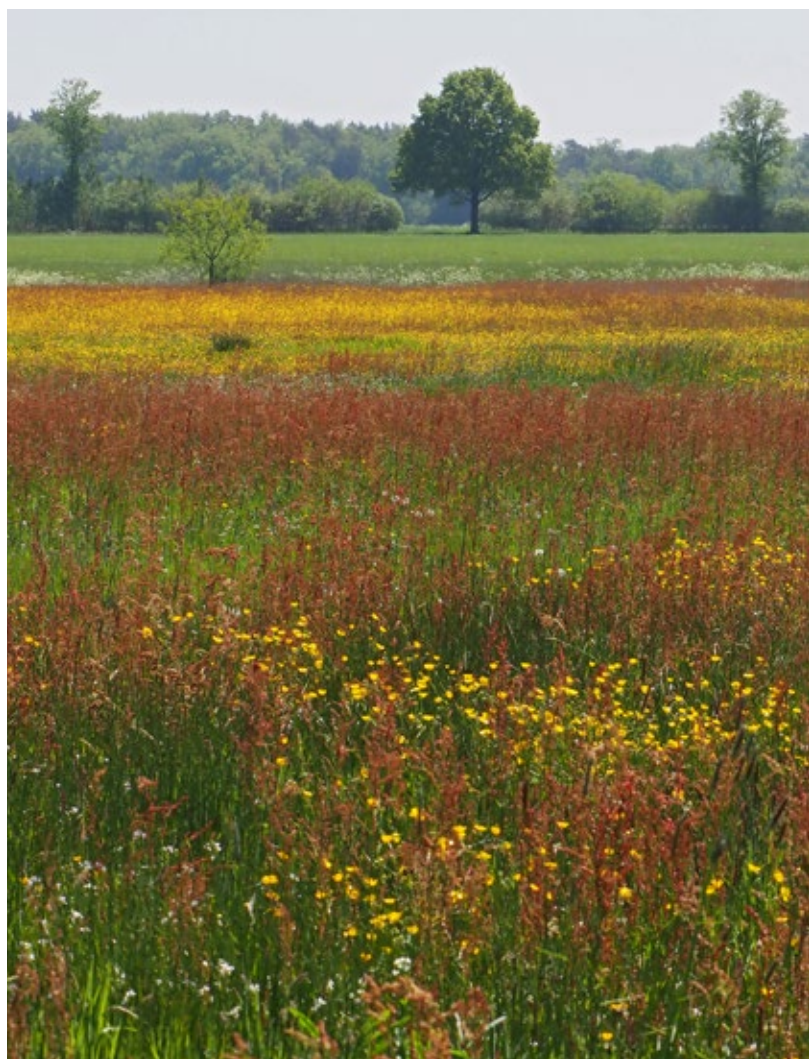

Herstel Vledder Aa gaat volgende fase in

Stap voor stap keert de Vledder Aa terug in natuurlijke staat. In 2004 is het brongebied in het hart van het Drents-Friese Wold hersteld, in 2014 het grootste deel van de bovenloop. De komende jaren is het laatste stukje bovenloop en een stuk van de middenloop aan de beurt. Dit deel ligt globaal tussen de Madeweg en de Landweg, tussen Doldersum, Vledder en Wapse. Net als in de vorige fase wordt ook hier het beekdal omgevormd tot natuurgebied, dat bovendien water kan vasthouden en zo bijdraagt aan een klimaatbestendig watersysteem.

Het beekdal van de Vledder Aa is onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en vormt een ecologische verbinding tussen de beide Nationale Parken en Natura 2000-gebieden Drents-Friese Wold en Weerribben-Wieden plus diverse tussenliggende natuurgebieden. Daarnaast gaat het bijdragen aan afspraken die zijn gemaakt in het kader van het waterbeleid, waaronder de Europese Kaderrichtlijn Water. Dat betekent dat de waterkwaliteit moet verbeteren en dat het gebied zo ingericht moet zijn dat het om kan gaan met droogte en wateroverlast (men spreekt vaak van een 'robuust' of 'klimaatbestendig' systeem). Door in het beekdal water vast te houden zal verdroging van omliggende natuurgebieden worden tegengegaan. In heel natte periodes zal de beek regenwater vertraagd afvoeren, wat wateroverlast stroomafwaarts helpt voorkomen.

ZWARTPRIETDIKKOPJE

DOTTERBLOEM

Verkenningen en schetsessies

In opdracht van de provincie Drenthe en het waterschap Drents-Overijsselse Delta voert Prolander het project ('Vledder Aa fase 2') uit. Op dit moment wordt hard gewerkt aan het inrichtingsplan. Eerst heeft Prolander de bodem en de waterhuishouding onderzocht. Ook zijn zo veel mogelijk gegevens over natuur, landschap, cultuurhistorie en archeologie verzameld. Tijdens fiets- en wandeltochten die Prolander in 2021 met de gebiedspartners organiseerde is veel gebiedskennis boven water gekomen. Ook zijn er veel ideeën en wensen voor de toekomstige inrichting uitgesproken. Deze berg aan gegevens was input voor de twee schetsessies die vorig jaar plaatsvonden. Daarin namen mensen uit de omgeving en specialisten samen de toekomstmogelijkheden voor het beekdal onder de loep.

Van schetsontwerp tot uitvoering

Dit alles heeft geleid tot een eerste schets, die eind 2021 is voorgelegd aan de bestuurders. Deskundigen op het gebied van water, bodem en natuur gaan de schets nu grondig beoordelen en toetsen aan de uitgangspunten van de opdracht en de wet -en regelgeving. Daar rolt straks in samenspraak met grondeigenaren en belanghebbenden een haalbaar schetsontwerp uit. Dat schetsontwerp zal weer aan de bestuurders worden voorgelegd ter goedkeuring. Ook is er in de loop van 2022 nogmaals een ontmoeting met mensen uit de omgeving om het schetsontwerp te bespreken. Als er een definitief plan uitrolt zal de uitvoering in 2023 starten. Dan kan de ontwikkeling van een prachtig natuurgebied op gang komen.

Benieuwd naar de voortgang en resultaten? Volg het digitale verhaal van de Vledder Aa:

Boeiende natuur langs de Vledder Aa

BRUINE VUURVLINDER

Een deel van het gebied, de Veenhuizermade, is al een natuurreservaat, beheerd door Staatsbosbeheer. Het gebied is ernstig verdroogd; toch liggen er nog enkele bloemrijke hooilanden waar wat mineraalrijk grondwater omhoog komt. Daardoor staan hier in het voorjaar dotterbloemen prachtig te bloeien. Op de hoge koppen met wat leem in de ondergrond groeien planten als rolklaver en blauwe knoop. Hier komen veel bijen en vlinders op af, zoals bruine vuurvlinder en icarusblauwtje. Op een enkel plekje bloeien zelfs wat orchideeën. Naar verwachting zal de herinrichting van het beekdal veel meer kansen scheppen voor deze en andere bijzondere planten en vlinders. Ook vogels als grauwe klauwier, paapje en veldleeuwrik zullen profiteren. De afwisseling van hoog en laag, droog en nat en open en minder open is gunstig voor veel planten- en diersoorten.

Elf jaar lang gaf Henk Mulder uit Havelte leiding aan de Jeneverbesbrigade Kraloo, een vrijwilligersgroep die de jeneverbessen op de Kraloërheide, onderdeel van Nationaal Park Dwingelderveld, nieuw leven inblies. Inmiddels heeft hij het gilde verlaten om nieuwe uitdagingen aan te gaan, maar als wandelaar komt hij er nog regelmatig. Zijn ervaringen in deze omgeving heeft hij verwerkt in een boekje met een mooie wandelroute: 'Ommetje Kraloo', dat hij in eigen beheer heeft uitgegeven.

De (letterlijke en figuurlijke) kern van het boekje bestaat uit de beschrijving van de wandelroute, met in het midden een kaart gemaakt door de bekende kunstenaar Siemen Dijkstra uit Dwingeloo. De route is 7 kilometer lang en laat de wandelaar alle kenmerken van het Drentse esdorpenlandschap zien. De routebeschrijving wordt voorafgegaan door wetenswaardig-

heden over het Dwingelderveld, de ontstaansgeschiedenis van het landschap en natuurlijk de jeneverbes. Na de routebeschrijving volgen hoofdstukjes over de buurtschappen Anholt, Eursinge en Kraloo en nog meer over de jeneverbes, inclusief een recept (niet voor geheelonthouders). 'Waggel Jan', Mulders inspirator Jan van Ginkel, komt ook nog langs. Het geheel is gelardeerd met eigen kleurenfoto's. J&J uit Havelte verzorgde de vormgeving en druk.

Het boekje 'Ommetje Kraloo' is te bestellen bij de auteur, via e-mail: henkmulder449@gmail.com. Het kost € 2,-. Als het moet worden opgestuurd komen daar € 3,- verzendkosten bij. Het boekje is ook te verkrijgen in het Bezoekerscentrum Dwingelderveld aan de Benderse te Ruinen voor € 3,50 (€ 3,- voor leden van Natuurmonumenten).

Invasieve exoten bedreigen natuur

Hebt u Japanse duizendknoop in de tuin, doe resten daarvan dan **nooit** in de groene container of op de composthoop. Stop ze in de grijze container voor restafval.

Japanse duizendknoop, reuzenbalsemien, reuzenberenklauw. Het zijn een paar van de bekendste 'invasieve exoten': soorten planten en dieren die hier niet thuishoren, maar door menselijk handelen in onze natuur terechtgekomen zijn – en daar vervolgens voor problemen zorgen. Ze verdringen inheemse soorten, waaronder ook beschermde en bedreigde. Soms veroorzaken ze zelfs economische en maatschappelijke schade. Bestrijding kost de beheerders klauwen vol geld. En een garantie op succes is er lang niet altijd.

Jan Reinders (groen|Nzicht Reinders) werkt in opdracht van Natuurmonumenten aan de bestrijding van invasieve exoten in een aantal gebieden van de vereniging in Drenthe, waaronder het Drents-Friese Wold, het Dwingelderveld en het Holtingerveld. Het gaat om plantensoorten die ooit als tuinplant zijn geïntroduceerd en die door het dumpen van tuinafval door particulieren in de natuurgebieden terecht zijn gekomen. "Dat is duidelijk te zien, de groeiplaatsen liggen bijna allemaal aan het eind van een zandweg, ideale plekken om je tuinafval achter te laten", vertelt Reinders. "Mensen onderschatten de gevolgen. Er zitten al gauw zaden in of stukjes plant die weer kunnen uitlopen." Tot de soorten waar hij in de genoemde natuurgebieden mee te maken krijgt behoren reuzenbalsemien en late en Canadese guldenroede. "Die zijn op zich niet heel moeilijk te bestrijden, als je het moment goed kiest. Ze verspreiden zich via zaad, dus je moet voor de zaadzetting zijn, maar ook weer niet te vroeg, wanneer nog niet alle planten bloeien."

Watercrassula

Heel anders ligt dat bij de watercrassula, een van de vele soorten water- en oeverplanten die vanuit vijvers en aquaria in de natuur zijn beland. "Daarvan kan het kleinste stukje stengel, van een paar millimeter, al een nieuw plantje vormen. Als je er overheen loopt met je laarzen kun je hem al verspreiden." In Noord-Brabant zijn er al vennen die compleet zijn overwoekerd door de watercrassula en waar vrijwel niks anders meer groeit. Hoe groot het probleem in de gebieden van Natuurmonumenten precies is en wat eraan te doen valt, gaat Reinders in kaart brengen.

Japanse duizendknoop

Zo mogelijk nog hardnekkiger en lastiger te bestrijden is de Japanse duizendknoop. Maaien of uitsteken helpt bij deze oersterke plant niet, sterker nog, het werkt verdere verspreiding in de hand. “Elk stuk wortelstok of stengel met knopen kan weer uitlopen en ergens anders nieuwe planten vormen, zelfs na jaren nog. En die krijg je vervolgens niet meer weg.” Er is nog geen bewezen honderd procent effectieve bestrijdingsmethode, maar er wordt wel op allerlei plaatsen – in verschillende Europese landen – met allerlei methoden geëxperimenteerd. Reinders past er meerdere toe, zoals verhitten (waarbij de grond wordt ontgraven, gezeefd en verhit tot 75 graden), elektrocuteren met een speciaal apparaat, de ‘rootwave’, en de zogenaamde ‘roots reset’; waarbij een biologisch middel in de grond wordt gebracht, waarna deze wordt afgedekt. Een bacterie maakt vervolgens de boel zuurstofloos. “Gewoon afdekken en inpakken met een sterk worteldoek is ook een optie,

FOTO: GROENINZICHT REINDERS

Geef waarnemingen door

Ziet u ergens een invasieve exoot? Doorgeven kan helpen bij de bestrijding. Een provinciaal meldpunt is er (nog) niet, maar er zijn wel manieren om waarnemingen van exoten door te geven. Het kan via www.waarneming.nl, de bekende landelijke website voor het doorgeven van natuurwaarnemingen. De gegevens komen via de Nationale Databank Flora en Fauna ook bij beheerders en overheden terecht. Er is ook een speciale app voor het doorgeven van invasieve exoten: sNApp de exoot, gratis te downloaden van App Store of Play Store. Weet u wie de beheerder is, dan kunt u die natuurlijk ook rechtstreeks inzien.

maar we weten nog niet hoe lang de wortels blijven leven. Waarschijnlijk meer dan zes jaar! Afgelopen najaar hebben we op een plek in het Drents-Friese Wold een gat van minstens drie meter diep gegraven, tot op de keileem, en daar de planten onder de grondwaterspiegel begraven. Het hangt van de situatie af wat de beste methode is.” Het is grof geschut dat in stelling moet worden gebracht, en dat is niet voor niks. De plant groeit letterlijk overal doorheen en onderdoor; op internet zijn horrorvoorbeelden van ontworpen gebouwen en vernielde wegen te vinden. Ook zijn er verhalen uit Engeland en België van onverkoopte huizen en niet-verstekte hypotheek vanwege Japanse duizendknoop op het erf.

Ook dieren

Het project van Natuurmonumenten richt zich op schadelijke planten. Maar er zijn onder de invasieve exoten ook schadelijke dieren. Bekende voorbeelden zijn Amerikaanse rivierkreeft en Japanse oester, die hun inheemse tegenhangers hebben verdrongen. Een voorbeeld van een soort die ook in Zuidwest-Drenthe voorkomt is de zonnebaars, een aquariumvis die in kanalen is aangetroffen, maar ook in een aantal vennen. Daar heeft deze vis een desastreus effect: hij eet alle larven van amfibieën, libellen en kokerjuffers op. Bestrijding is moeilijk; het ven leegvissen of droogleggen is een optie, maar als middel misschien wel erger dan de kwaal.

Bestrijding kost miljoenen

Gemeenten, waterschappen en natuurbeheerders zijn grote bedragen kwijt aan het bestrijden van invasieve exoten. Een overzicht van de kosten is er niet, maar het gaat landelijk op z'n minst om miljoenen euro's per jaar. Om een idee te geven, het project dat Jan Reinders voor Natuurmonumenten in een paar gebieden in Drenthe uitvoert duurt drie jaar en kost een miljoen euro. En dat allemaal voor een groot deel door onze onnadenkendheid en achteloosheid in de omgang met tuinplanten en huis- en erfdieren. De moraal van dit verhaal is dan ook duidelijk: laat geen tuinafval of dieren achter in de natuur. De gevolgen zijn vaak erger dan u denkt.

Meer weten?

Veel informatie over invasieve exoten en hun bestrijding vindt u op www.invasieve-exoten.info

Met dank aan Herman Offereins (provincie Drenthe) voor aanvullende informatie

Fietspaden Dwingelderveld opgeknapt

FOTO: ALBERT HENCKEL

Het Dwingelderveld is een prachtig fietsgebied; er ligt een netwerk van fietspaden dat druk wordt gebruikt. Daardoor slijten de paden hard en zijn ze regelmatig toe aan een opknapbeurt. Natuurmonumenten verbeterde afgelopen winter fietspaden over de Benderse, langs het Achterlandse Veer en van de Anserweg tot aan schaapskooi Achter 't Zaand. Staatsbosbeheer deed dit in maart met het stuk fietspad bij Lhee. De paden zijn breder gemaakt of op hun oude breedte gebracht, geëgaliseerd en aangewalst. Andere paden komen later dit jaar aan de beurt.

De paden worden onderhouden door verschillende eigenaren, waaronder naast Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer ook de gemeente Westerveld. Samen proberen zij de fietsvoorzieningen op peil te houden. De provincie Drenthe draagt bij in de kosten van onderhoud, die aanzienlijk zijn.

Kalk- en leemmix

De keuze voor het soort verharding van de fietspaden is nogal eens onderwerp van discussie. Betonpaden zijn fijn voor fietsers en vergen weinig onderhoud. Aan de andere kant zijn ze niet erg milieuvriendelijk en worden op deze paden veel reptielen doodgereden. Dit geldt ook voor fietspaden van asfalt, die daarbij ook nogal eens omhoog worden gedrukt door boomwortels. Soms zie je nog weleens een schelpenpad, maar de meeste zijn vervangen door diverse soorten kalk- en leemmix. Dit past beter in de natuurlijke omgeving van het Dwingelderveld. Ze hebben echter één nadeel en dat is dat ze in natte periodes en bij opdooi de nodige problemen geven.

Niet van een leien dakje

Om de opknapbeurt te kunnen uitvoeren, moesten fietspaden tijdelijk worden afgesloten. Het was opvallend dat die afsluiting niet door iedereen werd gerespecteerd. De

Zorg voor natuur, ook bij onderhoud fietspaden

Bermen, ook van fietspaden, zijn bijzondere minimilieus, waar veel planten en dieren zich thuis voelen. In het Dwingelderveld groeien soorten als echte guldenroede, stijve ogentrootst en blauwe knoop graag in de berm van fietspaden. De meest opvallende bermtoerist is de zeldzame gladde slang, die van de lage begroeiing van de berm gebruik maakt om lekker te zonnen om zo voldoende op temperatuur te komen. Vandaar dat de beheerders bij het verbeteren van de fietspaden niet over één nacht ijs gingen. Ze hebben de berm als het ware niet bij het grofvuil gezet. Ook de Wet Natuurbescherming vraagt van de beheerders dat zij zorgvuldig met de natuur omgaan bij dit soort werkzaamheden. Daarom hebben de beheerders geprobeerd de berm zo min mogelijk te beschadigen. In 2022 zal blijken of de berm weer bloeien en de gladde slangen weer in hun favoriete gazonnetje terugkeren!

GLADDE SLANG

halfverharding heeft na bewerking enkele dagen nodig om uit te harden. Doordat mensen zonder pardon om de hekken heen gingen werd het pad alweer stukgereden voordat het open kon. Zo duurde de afsluiting langer dan gedacht. Na de enorme regenval in februari was het pad zó volgezogen met water dat het weken duurde voordat er weer normaal over gefietst kon worden. Een flinke tegenslag! Een extra werkgang van de aannemer was nodig om de paden netjes af te leveren. Het resultaat is dat de paden breder zijn geworden en op de meeste plekken is het vocht uit het pad verdwenen. Sommige plekken blijven wel nat tijdens natte periodes, maar het Dwingelderveld is niet voor niets het grootste natte heideveld van West-Europa.

Sprokkelwark

FOTO: GIJS BOUWMEESTER

Sayaguesa's verlaten bos rond Onderduikershol

Het Onderduikershol, gelegen langs de gele route in Berkenheuvel, is een bekende bestemming in het Drents-Friese Wold. In februari is een deel van het raster verplaatst. Hierdoor komen wandelaars en fietsers geen Sayaguesa-runderen meer tegen op het pad. Natuurmonumenten verkleint zo het aantal ontmoetingen tussen bezoekers en grazers. De Sayaguesa's blijven wel aan de andere kant van het raster op Berkenheuvel en het Wapserveld. Daar kun je ze nog altijd op het pad tegenkomen. Als dit gebeurt, houd dan minimaal 25 meter afstand en wacht tot het dier doorloopt. Gebeurt dit niet (of duurt het wachten te lang), keer dan om en ga terug. Binnen het raster zijn honden, vanzelfsprekend, altijd aan de lijn.

Meer lezen?

Duurzaam toerisme in de Drents-Friese grensstreek

Hoe benutten we de rijkdom aan natuurgebieden van de Drents-Friese grensstreek voor optimale ontwikkeling van recreatie en toerisme zonder diezelfde natuur geweld aan te doen? Hoe zorgen we voor een toeristisch-recreatieve ontwikkeling die bijdraagt aan een economisch en sociaal vitale streek? Dat is de uitdaging van het project Duurzaam Toerisme dat het Recreatieschap Drenthe uitvoert in samenspraak met alle gebiedspartners.

Duurzaam toerisme is een van de pijlers van de Ontwikkelagenda voor de Drents-Friese Grensstreek die de gebiedspartners gezamenlijk hebben opgesteld. Het streefbeeld is een gebied waar bezoekers vanuit de dorpen en verblijfsaccommodaties naar de juiste gebieden en routes worden geleid, mede afhankelijk van de draagkracht van de gebieden. Goed voor de lokale economie (bestedingen vinden vooral plaats bij recreatiebedrijven en bij de middenstand), voor de toerist (men wordt geleid naar locaties die passen bij de interesse) en voor de natuur (we spreiden de bezoekers slimmer over het gebied).

De eerste stap is het verzamelen van kerngegevens: 'harde' gegevens over het gebied (zoals gegevens over bezoekersaantallen en de verdeling daarvan in ruimte en tijd), maar ook gegevens over de beleving door bezoekers (wat waardeert men bij het bezoek, wat mist men, waar stoort men zich aan). Er is een onderzoeksbureau geselecteerd dat dit in beeld gaat brengen door middel van enquêtes.

Het project loopt tot en met 2023 en wordt mede gefinancierd vanuit de rijksbijdrage voor de ontwikkeling van 'Nationale Parken Nieuwe Stijl'. Het wordt begeleid door een werkgroep waarin de verschillende betrokken partijen zijn vertegenwoordigd.

Voor meer informatie kunt u terecht bij Ria Stam van Recreatieschap Drenthe, r.stam@recreatieschap.nl

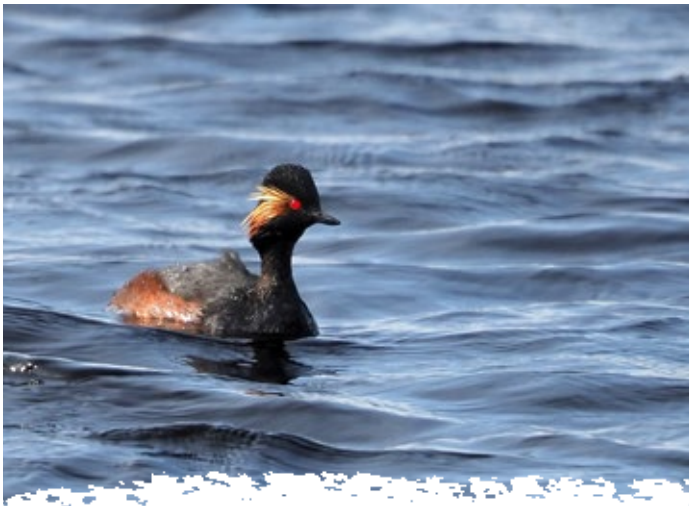
FOTO: RECREATIESCHAP DRENTHE

Laagte bij het Holtveen

Tussen de A28 en het Commissaris Cramerpad ligt een laagte die vroeger bij het Holtveen hoorde. Door deze laagte liep een sloot die water van een aantal voormalige landbouwpercelen richting de Ruiner Aa afvoerde en dus ook het water van die laagte. Deze afwatering is niet meer nodig en in juli 2021 is de sloot grotendeels gedempt waardoor de laagte weer water kan bergen, wat ten goede komt aan de hoogveenontwikkeling met de daar bijbehorende planten. Ook amfibieën, libellen en andere dieren hebben baat bij die natte laagte. Na de overvloedige regen in januari en februari is de laagte alweer mooi gevuld met water. De ontwikkeling in dit gebied zal de komende jaren worden gevolgd.

Geoorde fuut in de put

De geoorde fuut is zonder twiifel een van de opvallendste vogels van de Drentse vennen. Vooral in het Dwingelderveld is deze schitterend gekleurde vogel te vinden. In een aantal Natura 2000-gebieden is de geoorde fuut aangewezen als soort die extra bescherming verdient. Volgens het beheerplan voor het Natura 2000-gebied Dwingelderveld bestaat een levenskrachtige populatie hier uit 45 paar. Dat aantal halen we niet. Meestal gaat het de laatste jaren om minder dan 20 paar. Probleem is dat de jongen van de geoorde fuut bijna nooit de eindstreep halen. Er is dus aanwas van buiten nodig om de stand op peil te houden. Geoorde futen bouwen hun nest graag op plekken waar kokmeeuwen broeden. Ze profiteren van de aanwezigheid van meeuwen doordat die hun potentiële vijanden wegjagen. Maar die bescherming is niet genoeg. Er moet ook voldoende te eten zijn. Het blijkt dat de vennen in het Dwingelderveld te weinig voedsel bieden om de jongen te laten opgroeien tot volwassen vogels. Kortom, op dit moment is het niet mogelijk om door te groeien naar 45 paren. Is dat erg? Ja en nee. Ja, omdat het jammer is dat de geoorde futen in feite voor niets broeden. Nee, omdat we er niets aan kunnen doen. Het is de natuur die dit bepaalt. Zure omstandigheden met relatief weinig voedsel in vennen horen bij Drentse natuurgebieden. Helaas zijn veel vennen en heide wel zuurder geworden door neerslag met verzurende stoffen. De overheid werkt eraan om die zogenaamde depositie te verminderen. Maar dat zal op pas op lange termijn echte verbeteringen te zien geven. Of dat voor de geoorde fuut voldoende is, is de vraag. In de tussentijd kunnen we wel genieten van deze prachtige vogels.

Tip: Vanaf de verhoogde vogelkijkwand aan het Commissaris Cramerpad door het Holtveen (Dwingelderveld) is de geoorde fuut prima te zien. Camera mee!

Betere banken

Ze springen direct in het oog, de nieuwe robuuste banken en picknicktafels rond het Buitencentrum Drents-Friese Wold en langs het nabijgelegen Familiepad. Ongetwijfeld zullen velen er dankbaar gebruik van gaan maken. De oude banken waren hard aan vervanging toe. Dank aan de provincie Drenthe voor het mogelijk maken van deze actie.

FOTO: STAATSBOSBEHEER

Informatie over de wolf in Nederland

De (terug)komst van de wolf houdt ook in onze regio de gemoederen flink bezig. Iedere dag wordt er wel iets gezegd of geschreven. Bent u op zoek naar informatie over de wolf, ga dan naar de website www.wolvenin nederland.nl. Op de website www.bij12.nl kunt u schade of waarnemingen melden en vindt u een actueel overzicht van meldingen in uw regio. Veehouders die voor het eerst met flexinettenrasters gaan werken om hun schapen beter tegen wolven te beschermen, kunnen hulp krijgen van een 'ondersteunersteam voor wolvenrasters'. Veehouders kunnen zich voor de service aanmelden via de gebiedscommissie preventie wolvenschade (Diederik Sleurink, telefoonnummer 06-52650727 en Gijsbert Six, telefoonnummer 06-24255303). In een volgende Veldwijzer gaan we dieper in op de wolf, zijn leefwijze en mogelijkheden in het Drentse landschap.

FOTO: DORINDA HIJSZELER

Tweede editie Beleefweek

In het weekend van 29 september tot en met 2 oktober wordt in de Drents-Friese grensstreek voor de tweede keer een beleefweek(end) georganiseerd. Daarin kunnen zowel mensen uit de streek als recreanten van elders ervaren hoe afwisselend, rijk en bijzonder de Drents-Friese grensstreek is. Er zal tijdens het weekend veel te beleven zijn voor jong en oud. Denk bijvoorbeeld aan een excursie 'sporen in het landschap', landschapsschilderen of -fotografie, ontbijten/lunchen in de buitenlucht met (h)eerlijk eten uit de streek, een meerdaagse wandeltocht met overnachting bij een van de gastheren en nog veel meer.

Het programma wordt de komende tijd uitgewerkt in samenwerking met de partners in het gebied. Wij stellen de betrokkenheid van inwoners (ondernemers en anderen) van de Drents-Friese grensstreek zeer op prijs. Heeft u zelf een plan of idee voor een activiteit, passend in de beleefweek (natuur, landschap, cultuurhistorie, streekproducten) in de periode van 29 september tot en met 2 oktober, dan horen wij dat graag zo snel mogelijk (uiterlijk begin juli). Stuur een bericht naar Monique Pas van IVN Noord, projectleider van de beleefweek: m.c.pas@ivn.nl, dan neemt zij zo spoedig mogelijk contact met u op.

Activiteiten uitgelicht

Buitencentrum Drents-Friese Wold

Zaterdag 4 juni

Fietstocht: sporen in het landschap

Fietstocht met de gids van Staatsbosbeheer door een gevarieerd gebied met bossen, heidevelden en stuifzand. Luister naar de verhalen over hoe de mens in de loop der eeuwen in de natuur ingreep en hoe dat te zien is in het landschap van nu. De laatste decennia ontstaat in een deel van het gebied weer een nieuwe wildernis met een grote en waardevolle variatie in planten- en diersoorten.

Tijd: 13.00-16.00 uur. Start: Buitencentrum Drents-Friese Wold

Dinsdag 21 juni

Midzomerklanken: zonnewende

Op deze avond waarop het niet donker lijkt te worden maken we een ontspannen wandeling. Aansluitend verzorgt Giny ten Brummelhuis een bijzonder concert met kristallen klankschalen. Ga mee en geniet van stilte en klank.

Tijd: 20.00-23.00 uur. Start: Buitencentrum Drents-Friese Wold

Bezoekerscentrum Dwingelderveld

Diverse data en starttijden van eind mei tot en met juli

Reeënavondwandeling

Tegen de schemering maak je kans op ontmoetingen met reeën. De boswachter weet de beste plekken te vinden.

Start: Bezoekerscentrum Dwingelderveld

Zondag 26 juni, 31 juli en 28 augustus

Demonstratie beeldhouwen

Kunstenaar Harm Echten geeft bij het bezoekerscentrum een demonstratie beeldhouwen.

Tijd: 13.00-16.00 uur

Buitencentrum Drents-Friese Wold
Terwisscha 6a
8426 SJ Appelscha
0516 - 464020

Bezoekerscentrum Dwingelderveld
Benderse 22
7963 RA Ruinen
0522 - 472951

Poort Holtingerveld
Van Helomaweg 18
7971 PX Havelte
0521 - 341222

Websites

www.nationaalpark-drents-friese-wold.nl
www.nationaalpark-dwingelderveld.nl
www.holtingerveld.nl
www.regionaalandschap-drenthe.nl

Twitter

@NationaalParkDF
@Dwingelderveld
@BCDwingelderveld

Facebook

www.facebook.com/gastherendfw
www.facebook.com/dwingelderveld

Instagram

[bezoekerscentrumdwingelderveld](https://www.instagram.com/bezoekerscentrumdwingelderveld)

Colofon

Redactie

Henk van den Brink (eindredactie), Hans Dekker, Albert Henckel, Mariet Keuning, Wim Meijberg, Renate Sanders, Hanna Schipper, Catrien Scholten

Redactieadres

Secretariaat Regionaal Landschap,
Postbus 122, 9400 AC Assen
0592 - 36 55 55
dwingelderveld@drenthe.nl
drents-friese-wold@drenthe.nl

Grafische vormgeving

Provincie Drenthe

Fotografie

Hans Dekker, tenzij anders vermeld

Veldwijzer is een periodieke uitgave met nieuws en achtergronden van Nationaal Park Drents-Friese Wold, Nationaal Park Dwingelderveld en Oerlandschap Holtingerveld. Het blad verschijnt twee maal per jaar, wordt huis aan huis bezorgd rond de gebieden, en is verkrijgbaar in de bezoekerscentra van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.

© Stuurgroep Regionaal Landschap Drents-Friese grensstreek 2022

Teksten van dit informatiebulletin mogen gebruikt worden voor niet-commerciële doeleinden, onder vermelding van de bron.

